

Εχθρός εν Όψει

Το Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος προέβη πρόσφατα στην τρίτη έκδοση του βιβλίου «Εχθρός εν Όψει» του Αντιναυάρχου και Ακαδημαϊκού Ιωάννου Τούμπα και παράλληλα το ανήρτησε στην ιστοσελίδα του, ώστε να το επισκέπτεται και να το διαβάζει όποιος ενδιαφερόμενος.

Το Γενικό Επιτελείο Ναυτικού, όχι αδίκως, έκρινε το βιβλίο ως εγχειρίδιο ηγεσίας για τα στελέχη, όχι μόνο του ίδιου του Πολεμικού Ναυτικού, αλλά κάθε στρατιωτικού και πολιτικού οργανισμού, η λειτουργία του οποίου εξαρτάται από τις ηγετικές ικανότητες των στελεχών του.

Ο Ιωάννης Τούμπας, ως απότακτος Πλωτάρχης του κινήματος του 1935, ανεκλήθη στην υπηρεσία τον Σεπτέμβριο του 1940 και τοποθετήθηκε Διοικητής του Οχυρού του Μεγάλου Εμβόλου (Ακρωτήριο Καραμπουρνού) στην είσοδο του κόλπου της Θεσσαλονίκης.

Τον Απρίλιο 1941, ενώ το μέτωπο είχε σπάσει και οι γερμανικές φάλαγγες κατευθύνονταν προς την Αθήνα, διετάχθη να παραλάβει Κυβερνήτης του Αντιτορπιλικού ΑΕΤΟΣ, του οποίου το πλήρωμα είχε στασιάσει με απαίτηση την παραμονή του πλοίου στην Ελλάδα. Η λογική της απαίτησης ήταν η αποδοχή του γεγονότος ότι η ήττα της χώρας σήμαινε και το τέλος του πολέμου για τους μαχητές και φυσικά και για το Ναυτικό. Η στάση κατεστάλη, το πλοίο κατέβηκε στην Αλεξάνδρεια και συνέχισε τον αγώνα στο πλευρό των Βρετανών συμμάχων.

Τον Ιανουάριο του 1942 ο Τούμπας στάλθηκε στην Αγγλία για την παραλαβή του νέου Αντιτορπιλικού τύπου HUNT, ΑΔΡΙΑΣ που παρεχωρήθη στο Ελληνικό Ναυτικό, με το οποίο συμμετέσχε στις επιχειρήσεις του Πολεμικού Ναυτικού καθ' όλο το 1943.

Τον Οκτώβριο 1943, ο ΑΔΡΙΑΣ ευρισκόμενος ανατολικά της Καλύμνου προσέκρουσε σε νάρκη και αποκόπηκε ολόκληρη η πλώρη του από τη γέφυρα και εμπρός. Μόλις επιπλέον το μισό πλοίο, έμπρωρο και με κλίση μεγαλύτερη από 18 μοίρες προς τα δεξιά, ύστερα από αγωνιώδη πλού περίπου τριών ωρών προσάραξε στην τουρκική ακτή του Γκιουμουσλούκ. Τα θύματα από την έκρηξη της νάρκης ήταν 21 νεκροί και 30 τραυματίες, μεταξύ των τραυματιών και ο Κυβερνήτης.

Στο Γκιουμουσλούκ παρέμεινε μέχρι την 1^η Δεκεμβρίου 1943, οπότε και απέπλευσε λαθραία το μισό καράβι, επί του οποίου είχαν γίνει στοιχειώδεις επισκευές για εξασφάλιση, όσο ήταν δυνατόν, της υδατοστεγανότητας και κατέπλευσε στην Αλεξάνδρεια στις 6 Δεκεμβρίου, ανήμερα του Αγίου Νικολάου. Εισερχόμενο το πλοίο στο λιμάνι έγινε δεκτό με ζητωκραυγές από όλα τα πληρώματα των Βρετανικών και Ελληνικών πλοίων, που είχαν παραταχθεί στα καταστρώματα για να αποδώσουν τιμές.

Το σημείωμα αυτό δεν είχε σκοπό να ασχοληθεί με το σύνολο της ιστορικής διαδρομής του Ιωάννου Τούμπα, μιας καθ' όλα ξεχωριστής σταδιοδρομίας, για την οποία το Πολεμικό Ναυτικό αισθάνεται υπερηφάνεια. Παρά ταύτα δεν μπορεί να αποφύγει να επισημάνει την ανάδειξη των ηγετικών προσόντων του ανδρός, που έγιναν φανερά σε όποια θέση κι αν τοποθετήθηκε.

Ως Διοικητής του Οχυρού του Μεγάλου Εμβόλου, εξετέλεσε μια υποδειγματική σύμπυξη όπως προβλεπόταν στα σχέδια, εν μέσω της γερμανικής προέλασης που είχε ήδη φτάσει στη Θεσσαλονίκη. Με τα δύο επιταγμένα καΐκια συναπεκόμισε μαζί του, τους άνδρες και το υλικό της υπηρεσίας, αφού πρώτα είχε αχρηστεύσει τα κανόνια που δεν μπορούσε να μεταφέρει και έφτασε στον Ναύσταθμο.

Η καταστολή της στάσεως και η ανάληψη καθηκόντων Κυβερνήτου στο Αντιτορπλικό ΑΕΤΟΣ υπήρξε ένα επίτευγμα, που ακόμα και μόνο αυτό, ανυψώνει τον Αξιωματικό στο βάθρο του μεγάλου ηγέτη.

Το κατόρθωμα της επανόδου του μισού ΑΔΡΙΑ είναι ασφαλώς αξεπέραστο, καθώς δεν εμφανίζεται άλλο παρόμοιο γεγονός στην παγκόσμια ναυτική ιστορία.

Μετά τον ΑΔΡΙΑ ο Τούμπας τοποθετήθηκε Αρχιεπιστολέας του Αρχηγού Στόλου Μέσης Ανατολής. Και σ' αυτή τη θέση έδειξε για μια ακόμα φορά την ηγετική του φυσιογνωμία, καθώς ήταν αυτός που σχεδίασε την καταστολή του κινήματος του Απριλίου 1944 και ηγήθηκε του Αγήματος Εμβολής και ανακατάληψης των πλοίων. Στο εγχείρημα υπήρξαν νεκροί και τραυματίες εκατέρωθεν.

Σκοπός του ταπεινού σημειώματος είναι να επισημάνει και να αναδείξει το ταξίδι του ΑΔΡΙΑ από την ακτή Γκιουμουσλούκ της Τουρκίας, στην Αλεξάνδρεια και τους ακατάλυτους συμβολισμούς και τις βαριές παρακαταθήκες, που άφησε στους νεώτερους αξιωματικούς του Ναυτικού, μη επιτρέποντας σε κανέναν μετά από αυτό, να ενεργήσει με λιγότερο ηρωισμό σε τυχόν μελλοντική ανάλογη περίπτωση.

Είναι αλήθεια ότι το μοναδικό, στα παγκόσμια χρονικά, γεγονός της απόδρασης του μισού πλοίου, μέσα από τη γερμανοκρατούμενη περιοχή της Δωδεκανήσου, υπό την απόλυτη εχθρική αεροπορική κυριαρχία, υπήρξε επίτευγμα της ηγετικής φυσιογνωμίας του Κυβερνήτη και της εξαιρετικής τεχνικής καταρτίσεως του πληρώματος, ιδιαίτερα του τμήματος Ελέγχου Βλαβών της Μηχανής και βέβαια του Πρώτου Μηχανικού του Υποπλοιάρχου Ναυτηγού Κ. Αράπη.

Ποιο όμως ήταν το ιδιαίτερο νόημα όλης αυτής της διαφυγής του αποκοπέντος Αντιτορπλικού ;;;

Η ψυχρή λογική μετά την προσάραξη στην παραλία του Γκιουμουσλούκ θα υπαγόρευε δύο λύσεις για το πλήρωμα του ΑΔΡΙΑ.

- Η ατυχία της πρόσκρουσης σε νάρκη αποτελούσε το τέλος της συμμετοχής του πλοίου στις πολεμικές επιχειρήσεις και φυσιολογικά οι διασωθέντες μαχητές θα είχαν την τύχη να παραμείνουν, ως αιχμάλωτοι, σε κάποιο στρατόπεδο συγκεντρώσεως, μέχρι το τέλος του πολέμου.
- Στην περίπτωση που η γενική επιθυμία ήταν να συνεχισθεί η συμμετοχή στον πόλεμο θα μπορούσε να επιχειρηθεί μία ακόμα διαφυγή με καΐκι, όπως είχε επιτυχώς εκτελεσθεί με δύο διαφυγές στις 6 και 7 Νοεμβρίου αντίστοιχα και είχε απομακρυνθεί το μεγαλύτερο μέρος του πληρώματος, περίπου 100 άνδρες.

Κι όμως, καμία από τις λογικές αυτές σκέψεις δεν απασχόλησαν κανέναν από το πλήρωμα του ΑΔΡΙΑ, αντίθετα χωρίς ιδιαίτερη σκέψη, αποφάσισαν να συμπαραταχθούν με τον Κυβερνήτη τους και να μείνουν πιστοί στο καράβι τους, παρά το γεγονός ότι περισσότερο με αυτοκτονία θα έμοιαζε και πολύ λιγότερο με εγχείρημα που συγκέντρωνε κάποιες έστω πιθανότητες επιτυχίας. Μήπως όμως επιχειρούσαν να διασώσουν κάτι χρήσιμο για τη συνέχιση του πολέμου και ως εκ τούτου πολύτιμο ;;; Κάθε άλλο. Το συντρίμμι που απέμεινε, έστω κι αν έφτανε στην Αλεξάνδρεια και δεν συμπαρέσυρε στον υγρό τάφο τους 54 άνδρες που είχαν απομείνει ως πλήρωμα (9 Αξιωματικούς και 45 Υπαξιωματικούς και Ναυτοδιόππους) δεν είχε πλέον καμία μαχητική αξία και η καθολική επισκευή του θα απαιτούσε αναντίστοιχα μεγάλη προσπάθεια, κόπο, χρόνο και κόστος, ιδιαίτερα σε καιρό πολέμου.

Τότε τι ;;; Γιατί ;;;

Υπάρχει μια παλιά ναυτική αντίληψη τιμής που θέλει ο καπετάνιος να παραμένει στο βυθιζόμενο πλοίο του και να χάνεται μαζί του.

Με την αντίληψη αυτή έχουν συμμορφωθεί πολλοί καπετάνιοι και κυβερνήτες εμπορικών και πολεμικών πλοίων αντίστοιχα. Ποτέ όμως άλλοτε στα παγκόσμια χρονικά αυτή η αντίληψη τιμής δεν συνεπήρε ένα ολόκληρο πλήρωμα, που έμειναν πεισματικά στη θέση τους να επιχειρήσουν το ταξίδι αυτοκτονίας μαζί με τον κυβερνήτη τους.

Αυτή είναι η μεγάλη παρακαταθήκη για τους μετέπειτα αξιωματικούς του Ελληνικού Ναυτικού. Παρακαταθήκη δόξας και τιμής, ακατάλυτο σύμβολο μιας διαπαιδαγώγησης που παρέχεται στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων.

Το ταξίδι του ΑΔΡΙΑ με τις συνθήκες που διεξήχθη μπορεί να στείλει ένα ακόμα μήνυμα, πανανθρώπινο αυτή τη φορά, πέρα από το περιθώριο της ναυτικής εποποιίας. Πρόκειται για τον ανθρώπινο αγώνα απέναντι στο ακατόρθωτο, το αδύνατο. Η υπερνίκηση των αφάνταστων δυσκολιών, στην αντιμετώπιση των οποίων, το όποιο μικρό έστω λάθος υπολογισμού, δεν θα είχε ως συνέπεια την αποτυχία ενός πειράματος, αλλά τις ζωές 54 ανδρών, που υπάκουσαν στον κώδικα τιμής και

συμπαραστάθηκαν στον κυβερνήτη τους, στην απελπισμένη προσπάθεια να διασώσουν και διαφυλάξουν ό,τι είχε απομείνει από το πλοίο τους.

Ο ΑΔΡΙΑΣ και το πλήρωμά του ευτύχησαν να έχουν ένα αίσιο τέλος στην περιπέτειά τους. Δεν καταλήγουν πάντα έτσι οι αγώνες με το ακατόρθωτο. Οι μαχητές του άνισου αγώνα συνήθως συναντούν τον θάνατο. Η παρακαταθήκη τους όμως, παραμένει σαν σύμβολο, που υψώνει την τιμή πάνω ακόμα κι από την ίδια τους τη ζωή.

Οι αναγνώστες, είτε της ηλεκτρονικής έκδοσης του βιβλίου «Εχθρός εν Όψει» στην ιστοσελίδα του Ναυτικού Μουσείου της Ελλάδος, είτε του ίδιου του βιβλίου στην έντυπη έκδοσή του, θα έχουν την ευκαιρία να διαβάσουν ένα συναρπαστικό ανάγνωσμα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, πολύ περισσότερο περιπετειώδες και καταπληκτικής πλοκής, από οποιοδήποτε άλλο βιβλίο, ακόμα και επιστημονικής φαντασίας.

Ιστότοπος Ναυτικού Μουσείου Ελλάδος : www.hmmuseum.gr

Αντιναύαρχος (εα) Ιωάν. Παλούμπης Π. Ν.